

Muži a násilí

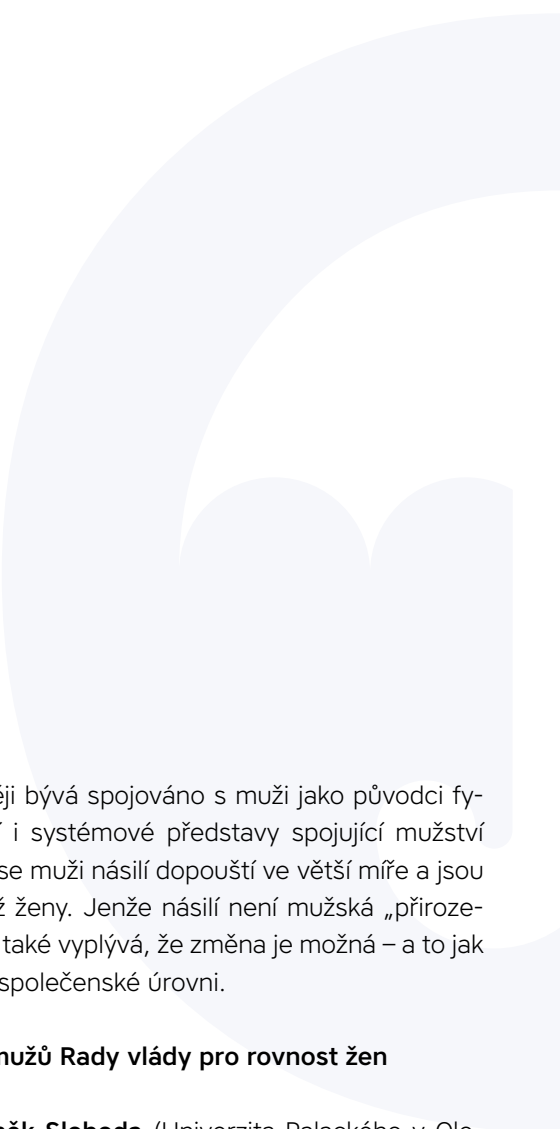

Spolufinancováno
Evropskou unií

To je
rovnost

Úřad vlády České republiky

Násilí nabývá různých podob, ale nejčastěji bývá spojováno s muži jako původci fyzického násilí. Důvodem jsou individuální i systémové představy spojující mužství s „přirozenou“ agresivitou. Pravdou je, že se muži násilí dopouští ve větší míře a jsou častěji původci jeho závažných forem než ženy. Jenže násilí není mužská „přirozenost“, ale naučený vzorec chování. Z toho také vyplývá, že změna je možná – a to jak na individuální nebo vztahové, tak na celospolečenské úrovni.

Pracovní skupina muži a rovnost žen a mužů Rady vlády pro rovnost žen a mužů:

Josef Petr (Liga otevřených mužů), **Zdeněk Sloboda** (Univerzita Palackého v Olomouci) **a kol. (2024).**

Policy brief byl vytvořen na základě zprávy Muži a násilí v České republice.

Co je násilí?

Nejen rány a kopance. Také křik, ponižování, zraňující vtípky, výhrůžky nebo omezování svobody. **Násilí na sebe bere mnoho podob** a někdy zůstává dobře skryto. Zároveň se jedná o velmi rozšířený fenomén. Třetina žen a zhruba desetina mužů v Česku v posledním roce zažila nějakou formu domácího násilí a zkušenost s násilím ze strany dospělé osoby má zhruba každé čtvrté dítě.

Odborná veřejnost definuje násilí jako „(č)in, namířený proti druhému člověku, který mu má ublížit, způsobit bolest, zastrašit ho nebo ponížit, aby jednal proti své vůli, respektive aby nejednal podle své vůle.“

Proto můžeme mluvit nejen o násilí fyzickém, ale také psychickém, ekonomickém, materiálním, sexualizovaném, symbolickém nebo latentním. Na **násilí** se nahlíží **jako na zá-měrný čin, jehož cílem je ovlivnění jiné osoby**. Takový čin má své psychologické a sociální souvislosti a není, na rozdíl od emocí (jako je např. vztek), podmíněn biologicky.

Použití násilí může být někdy legitimní (např. ve sportu, ze strany armády či policie), jindy je ale tolerováno v oblastech, kam nepatří (např. symbolické násilí v politice, násilí jako výchovný prostředek či násilí ospravedlňované tradicemi). Někdy bývá spojené s přidruženými jevy, jako je konzumace alkoholu či drog, psychiatrické onemocnění, dlouhodobá frustrace, nebo ideová pozice. To vše může násilné chování vysvětlit, ale nikoliv omlouvat.

Více o tom, co je násilí, můžete najít na www.zastavnasili.cz

Proč by mělo být násilí „mužské téma“?

Lidé se často chovají násilně, protože přebírají vzorce chování ze svého okolí. Zejména pokud jsou sami v dětství násilí vystaveni. Tomuto fenoménu se říká „trans-generační přenos“ násilí. Až 80 % mužů, kteří se násilí dopouští, má zkušenost s násilím v dětství. Z tohoto pohledu lze na násilí nahlížet jako na výsledek učení. Muži se tak často dopouští násilí, protože neznají jiné strategie pro řešení některých typických situací (např. neovladnutý vztek, frustrace, konfliktní komunikace apod.), případně považují násilí za něco normálního či přirozeného.

Násilí také v mnoha případech souvisí s dynamikou vztahů nebo konfliktem světonázorů. I v Česku je stále často legitimizováno zneužívání moci ze strany (některých) mužů v neprospěch žen, dětí, menšin nebo zranitelnějších skupin mužů. Příkladem může být bagatelizace a ospravedlňování některých případů sexuálního násilí či násilí ve výchově.

Násilí má jak na straně původců, tak obětí své fyzické, sociální a psychické následky, ovlivňuje fyzickou i psychickou pohodu. Následky jsou častěji ve středu zájmu a řešení.

Z výše zmíněného ale vyplývá, že násilí lze a je třeba předcházet a zastavit, a to jak na individuální, tak na systémové rovině. Může jít o dlouhodobou podporu učení se nenásilnému řešení situací, změnám postojů k násilí nebo o cílenou pomoc v podobě psychoterapie.

1/3 žen v Česku zažije za svůj život nějakou formu domácího násilí.

8 z 10 mužů, kteří dochází na psychoterapie zaměřené na násilné chování, samo zažilo násilí v dětství.

4 děti v každé školní třídě zažívají násilí v rodině.

Stereotypní vnímání násilí

Myšlenka, že „**násilí je mužskou záležitostí**“, se objevuje v mnoha sférách života. Tento názor je posilován faktem, že se muži násilí dopouští častěji, ale také tím, že tradiční mužské domény jako sport, armáda nebo některé profese vnímají agresi jako svou samozřejmou součást. Muži jsou v drtivé většině případů původci násilí na veřejnosti (od slovních útoků, přes fyzické potyčky až po aktivní střelce). V blízkých vztazích sice násilí páchají jak ženy, tak muži, muži se však dopouští jeho závažnějších forem, často z pozice moci, a považují ho za normální.

Vnímání násilí jako „mužské přirozenosti“ vychází z pojetí maskulinity coby výkonové, soutěživé a používající fyzickou sílu. Takové pojetí ospravedlňuje použití násilí jako prostředku komunikace a interakce.

Muži často násilí popírají nebo zlehčují a prezentují ho jako neproblematickou událost – ať už jsou původci nebo oběťmi. Také většinou vyhledávají pomoc, až když jsou v krizi. Krize je totiž úzce **spojena s „nemožným“ pocitem ztráty kontroly nad sebou samým.**

Násilí – doma, v práci i na veřejnosti

K násilí bohužel velmi často dochází mezi blízkými osobami – od partnerů a partnerek, rodičů nebo i od dětí (např. směrem k rodičům v seniorském věku). Násilí se však nevyhýbá ani síti širších vztahů (práce, škola, sportovní skupiny apod.) nebo veřejnému prostoru (přepadení, hospodské násilí, homofobně motivované násilí, sexuální násilí na veřejnosti, fotbalové chuligánství atd.). Spojnicí mezi všemi případy je **dynamika moci jako klíčový faktor násilí** ať už vůči ženám, vůči slabšímu/podřízenému nebo znevýhodněným skupinám. Právě užití a případně zneužití fyzické či mocenské převahy nad obětí násilí je tím, co veškeré násilí spojuje s muži a naučeným chováním, které si s muži spojujeme.

Násilí ve vztazích v Česku (2023, epizoda/y v posledních 12 měsících)

fyzické násilí

8 % vztahů

Nejčastějšími formami jsou facky, strkání, kousání a omezování v pohybu.

psychické násilí

30 % vztahů

Nejčastějšími formami je křičení, urážení a ponižování.

Muži jako oběti násilí

Muži jsou často neprávem spojováni pouze s rolí původce násilí, což vychází ze stereotypu, že jsou silní, nezávislí, průbojní a méně citliví. Muži jako oběti jsou často konfrontováni (sami sebou či jinými) s pochybnostmi o vlastní maskulinitě, a tak mají **problém se definovat jako oběť násilí** a trpí **pocitů studu**. S násilím se častěji setkávají na veřejnosti a v rámci mužských kolektivů a násilí, jak ukazují kriminální statistiky, je na nich pácháno častěji (ze strany dalších mužů). Mohou se stát ale také obětí násilí i ve sféře soukromé, a to nejen jako děti, ale také jako partneři. V blízkých vztazích se s násilím potká až 13 % mužů. Mimo kontext domácího násilí bývá násilí mužů na mužích společensky přijatelnější než násilí mužů na ženách. Muži jako oběti násilí si proto také zaslouží specifickou pozornost i podporu.

Práce s muži jako původci násilí

V Česku se pomalu rozvíjí práce s lidmi, kteří se dopouští násilí. Tento přístup je založen na unikátním propojení sociálních služeb a psychoterapie zaměřené na násilí. U mužů je klíčové zohlednit především genderový kontext násilí a pracovat s jejich postoji k násilí a zneužívání moci, aby mohla být tato práce úspěšná. Základní premisou je, že „**změna je možná**“. Násilí je naučené chování a jako takové se dá „odnaučit“. Nutnou součástí tohoto procesu je však přijetí odpovědnosti za násilí a také tlak společnosti, která násilí řekne jasné NE.

Doporučení

Co mohou udělat muži?

- Stát se aktivními hybateli změny. Vymezit se proti násilí a učit sebe a své okolí nenásilným formám komunikace a jednání.
- Nepoužívat násilí jako výchovný prostředek.

Co mohou dělat ženy?

- Pokračovat v boji proti násilí na ženách a dětech.
- Nepoužívat násilí jako výchovný prostředek.
- Rozbít stereotypní vnímání násilí otevřením diskuze o násilí žen vůči mužům, dětem i jiným ženám.

Co může udělat stát?

- Uvažovat nad násilím jako nad společenským problémem.
- Průběžně vyhodnocovat a zlepšovat legislativní rámec řešící problematiku násilí.
- Přijímat další opatření např. v podobě vzdělávání nebo podpory služeb pro lidi ohrožené násilím (včetně dětí) a také služby pro lidi, kteří se násilí dopouští.
- Přijímat opatření specificky zaměřená na vytváření prostředí pro bezpečné dětství a zabránění trans-generačního přenosu násilí.
- Naplňovat relevantní opatření obsažená ve vládních strategických dokumentech jako jsou např. Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030 (konkrétně kapitola Bezpečí), Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022–2027 nebo Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2023–2026.

- Dokončit proces ratifikace Úmluvy Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí.
- Pořádat osvětové kampaně a další osvětové aktivity za účelem snížení tolerance všech forem násilí ve společnosti.
- Naslouchat poznatkům z neziskového sektoru, který poskytuje služby osobám ohroženým násilím i lidem, kteří se násilí dopouští.

Co může udělat soukromý sektor?

- Podporovat nenásilnou firemní kulturu založenou na principech rovnosti a respektu.
- Účinně řešit případy mobingu, bosingu a dalších forem násilí na pracovišti, včetně jejich včasného předcházení.
- Poskytovat svým zaměstnancům a zaměstnankyním informace, jak při výskytu násilí na pracovišti postupovat, případně na koho se obrátit.
- Připojit se k Chartě proti domácímu násilí.

Co může udělat neziskový sektor?

- Vytrvat v poskytování služeb pro ohrožené osoby i lidi, kteří se násilí dopouští.
- Nadále hájit práva osob ohrožených násilím, upozorňovat na nedostatky systému pomoci obětem a prosazovat jeho změny.
- Rozšiřovat množství organizací, které se danou problematikou zabývají, a rozšiřovat portfolia služeb, např. o specifické skupiny (mladiství, cizinci, LGBTI+ apod.).

Co může udělat celá společnost?

- Diskutovat o stereotypním pojetí a vnímání role mužů (a žen) a jednoznačně odmítnout jakékoliv násilí – ať už v blízkých vztazích, tak i ve veřejném prostoru.

**Seznam zdrojů
a více informací**

Tento policy brief

je součástí balíčku pěti dokumentů, které se zaměřují na různé aspekty genderové rovnosti s důrazem na muže.

Policy brief muži a moc ve veřejné správě

Policy brief muži a násilí

Policy brief muži a otcovství

Policy brief muži a vzdělávání

Policy brief muži a zdraví

Policy briefy vznikly na půdě **Pracovní skupiny muži a rovnost žen a mužů**, která je jedním z poradních orgánů **Rady vlády pro rovnost žen a mužů**. Rada, stálý poradní orgán vlády, se věnuje vytváření rovných příležitostí pro ženy a muže. V obou orgánech zasedají odborníci a odbornice z řad státní správy, akademické sféry či neziskového sektoru.

Funkci sekretariátu Rady vlády pro rovnost žen a mužů zajišťuje **Odbor rovnosti žen a mužů** Úřadu vlády ČR. Odbor se také věnuje tvorbě a vyhodnocování vládních politik a opatření pro zlepšení situace v oblasti genderové rovnosti na celostátní úrovni. V této souvislosti zejména sleduje naplňování Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030.

**Pracovní skupina muži
a rovnost žen a mužů**

**Webové stránky
To je rovnost**

